מחוון: מבחן מסכם: סיפורי בראשית, מן הבריאה ועד מכירת יוסף

1 **תשובה:**
ד. מפרי האדמה (ד, ג).

2 **תשובה:**
א. שבעה שבעה (ז, ב).

3 **תשובה:**
ד. הקשת בענן (ט, יג).

4 **תשובה:**
ג. מקום שכם, עד אלון מורה (יב, ו).

5 **תשובה:**
א. יהודה (לז, כו-כז).

6 **תשובה:**
"וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ" (יא, ד): לעשות להם שם, ולא להתפזר על פני הארץ. ניקוד: 2 לכל חלק.

7 **תשובה:**
פתח בחמישים צדיקים (יח, כד) וסיים בעשרה (יח, לב). ניקוד: 2 לכל מספר.

8 **תשובה:**
אל ארץ המוריה, על אחד ההרים (כב, ב); הקריב איל שנאחז בסבך בקרניו (כב, יג). ניקוד: 2 לכל חלק.

9 **תשובה:**
את הבכורה (כה, לג), תמורת לחם ונזיד עדשים (כה, לד). ניקוד: 2 לכל חלק.

10 **תשובה:**
שחטו שעיר עזים וטבלו את הכתונת בדם (לז, לא), ושלחו אותה לאביהם: "הַכֶּר־נָא הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִוא אִם־לֹא" (לז, לב). ניקוד: 2 לכל חלק.

11 **קין והבל: "הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי" (20 נק')**

א (7): בפסוק כתוב "ויאמר קין אל הבל" ולא כתוב מה אמר. רש"י: קין פתח איתו בריב ובוויכוח, כדי למצוא עילה להרוג אותו. "יישובו של מקרא" הוא הפשט: יש מדרשים על תוכן השיחה, אבל רש"י בוחר בהסבר שמתאים לרצף הפסוק. ניקוד: 2 על הקושי, 3 על ההסבר, 2 על הפשט.

ב (7): לפי רש"י, ה' פתח בדברי נחת, כדי לתת לקין הזדמנות להודות ולחזור בתשובה. קין ענה "לא ידעתי" ו"השומר אחי אנכי": הוא הכחיש והתחמק מאחריות, במקום להודות. ניקוד: 4 על מטרת השאלה, 3 על התשובה.

ג (6): לפי רש"י, "דמי" ברבים: דמו של הבל ודם הצאצאים שהיו יכולים לצאת ממנו. מי שהורג אדם אחד פוגע גם בכל הדורות שהיו יוצאים ממנו. ניקוד: 3 על הפירוש, 3 על המסר.

12 **"נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו" (20 נק')**

א (8): לשבח: נח היה צדיק אפילו בדור רשע, ואילו חי בדור של צדיקים היה צדיק עוד יותר. לגנאי: הוא נחשב צדיק רק ביחס לדורו הרע, ובדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. ההבדל: האם "בדורותיו" מגדיל את צדקתו או מגביל אותה. ניקוד: 3 לכל דרך, 2 על ההבדל.

ב (6): נח הולך "את" האלהים: הוא צריך תמיכה, כמו מי שמחזיקים בידו. אברהם הולך "לפניו": מתחזק והולך בצדקתו בכוחות עצמו. ניקוד: 3 לכל צד.

ג (6): לדרך הגנאי: רש"י אומר שנח היה "מקטני אמנה", האמין ולא האמין שיבוא המבול, ונכנס לתיבה רק כשהמים דחקו אותו. ניקוד: 2 על הבחירה, 4 על הנימוק.

13 **מגדל בבל: "וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם" (20 נק')**

א (5): לבנות עיר ומגדל שראשו בשמים ולעשות להם שם (יא, ד); הם חששו להתפזר על פני כל הארץ: "פֶּן־נָפוּץ". ניקוד: 3 על המטרה, 2 על החשש.

ב (10): השאלה: דור הפלגה חטא חמור יותר, כי "פשטו יד בעיקר", כלומר ניסו להילחם בה', ובכל זאת דור המבול נמחה והם רק פוזרו. התשובה: דור המבול היו גזלנים ורבו זה עם זה, ולכן נאבדו; דור הפלגה נהגו אהבה ורעות ("שפה אחת ודברים אחדים"), ולכן ניצלו. ניקוד: 4 על השאלה, 4 על התשובה, 2 על הראיה מן הפסוק.

ג (5): השנאה והמחלוקת בין אנשים חמורות מאוד, והשלום חשוב כל כך שהוא הציל אפילו דור שמרד בה'. דוגמה: כל דוגמה סבירה מן החיים (כיתה, משפחה, חברה). ניקוד: 3 על המסר, 2 על הדוגמה.

14 **מכירת יוסף: "וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלֹם" (20 נק')**

א (6): סיבות: יוסף הביא את דיבתם רעה אל אביהם (לז, ב); אביהם אהב אותו מכל אחיו ועשה לו כתונת פסים (לז, ג-ד); וגם החלומות (לז, ה-ח). רש"י: יוסף סיפר לאביו כל דבר רע שראה אצל בני לאה. ניקוד: 2 לכל סיבה (עד שתיים), 2 על רש"י.

ב (7): הגנות: האחים שנאו את יוסף ולא יכלו לדבר איתו בשלום. השבח: הם לא העמידו פנים, לא דיברו "אחת בפה ואחת בלב", כלומר לא היו צבועים. ניקוד: 3 על הגנות, 4 על השבח.

ג (7): נימוקים: אין תועלת ("מה בצע") בהריגה ובכיסוי הדם; ויוסף הוא אחינו ובשרנו. בסעיף השני מקבלים כל עמדה מנומקת: למשל, המכירה הצילה את חייו, אבל עדיין פגעה בו קשה ובאביהם. ניקוד: 2 לכל נימוק, 3 על עמדה מנומקת.

חלק א: 4 נקודות לשאלה. חלק ב: שלוש מתוך ארבע, 20 נקודות לשאלה; מי שענה על ארבע, בודקים את שלוש הראשונות. הפסוקים מתוך "תנ"ך מנוקד" (תורת אמת, מתוך ספריא) ורש"י מספריא, כלשונם. נוצר בבינה מלאכותית.